

SƏNƏTŞÜNASLIQ

ART CRITICISM

ИСКУССТВОВЕДЕНИЕ

Emil Raul oğlu Ağayev

Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Akademiyası

e-mail: emilaghayev93@mail.ru

VƏCİHƏ SƏMƏDOVA YARADICILIĞINDA LİRİK RƏNGLƏR

Açar sözlər: Vəcihə Səmədova, rəng, lirika, kompozisiya, mənzərə**Key words:** Vaciha Samedova, color, lyrics, composition, landscape**Ключевые слова:** Вучиха Самедова, колорит, лирика, композиция, пейзаж

Azərbaycan təsviri sənətində elə qadın rəssamlar var ki, yaratdıqları əsərlərlə öz incə qəlblərindən keçən hissləri kətan üzərində fırçalarıyla əks etdiriblər. Belə qadın rəssamlarımızdan biri də Vəcihə Səmədovadır.

Vəcihə Səmədova “altmışıncılar” arasında dəst-xətt coşqunluğuna və sərbəstliyinə görə Toğrul Nərimanbəyovla müqayisə olunacaq bir rəssam olmuşdur. O, yaratdığı hər bir kompozisiyanı dəqiqliklə işləyirdi və rənglər vasitəsilə tamaşaçının gözü qarşısında sanki bir teatr səhnəsi yaradırdı. Rəssamın yaradıcılığında portret (xüsusilə qadın portretləri), mənzərə və natürmort janrları mühüm yer tutur.

Rəssamın “Kürün sahilində” (1957) tablosunda sübh çağı, Kürün sahilində əyləşən uzunsaçlı qadın obrazı təsvir edilmişdir. Rənglərin bir-birini tamamlaması, mənzərənin düzgün işlənməsi əsərin daha baxımlı olmasını şərtləndirir. Diqqətçəkən əsas obraz isə sakit halda Kürü seyr edir. 1961-ci ildə çəkilməmiş eyniadlı əsərdə isə rəssam istirahət edən qadınları bədiü görüntüyə gətirmişdir. Kompozisiyanın ön hissəsində saçlarını qurudan qadın və onunla ünsiyyətdə olan bir neçə qadın təsviri əks olunmuşdur. Vəcihə Səmədovanın sadəliyi ilə seçilən qadın obrazları eyni zamanda geyimləri ilə də diqqət çəkir.

Vəcihə Səmədovanın yaradıcılığında əmək qəhrəmanlarına da yer ayrılmışdır. Bu mənada onun “Sürəyyə Kərimovanın portreti” (1958), “Mühəndis-geoloq Minirə Məmmədbəylinin portreti” (1960), “Pambıqçı qadın” (1961-1964) əsərlərini qeyd etmək olar. Onun yaradıcılığında zəhmətkeş qadınlar, xüsusilə pambıqçı qadın obrazları özünəməxsusluğu ilə seçilir. Bu qəbildən olan “Pambıqçı qadın” (1961-1964) əsəri maraqlı kompozisiya quruluşuna malikdir. Burada öz işini tamamlayan, yorularaq xəyallara dalmış bir obraz yaradılmışdı. Təpə üzərində - palasın üstündə əyləşən obraz üzündəki mimika ilə tamaşaçının diqqətini cəlb edir. Açıq səmada, arxa fonda işləyən pambıqçı qadınların işləməsi, qağayıların toplu halında yaratdıqları mənzərə göz oxşayır.

Onun “Mahnı” (1961) adlı kompozisiyasında isə istirahət edən ailə təsvir edilib. Onlar oxuduqları nəğmə ilə öz istirahətlərini daha da maraqlı edirlər. Qurduqları çadırları, təbiətin gözəlliyi, rəssam tərəfindən obrazların dinamik, canlı və emosional şəkildə verilməsi tamaşaçını duyğulandırır. Arxa fonda paltar asan qızlar, ön planda – əsas diqqət mərkəzində isə təbiət qoynunda istirahət edən gənc qadın obrazlarının verilib. Bütövlükdə bu “Mahnı” kompozisiyası təbiətin gözəlliyinə həsr edilib.

Vəcihə Səmədova. “Mahnı”. 1961. Kətan, yağlı boya.

Vəcihə Səmədovanın mənzərə janrında işlədiyi “Bulaq”, “Göygöl”, “Kəpəz”, “Çadırlar”, “Zığ qəsəbəsi”, “Qəsəbə” tabloları da vardır ki, özünəməxsus ifadə tərzilə seçilir. “Bulaq” tablosu özünün ecazkar kompozisiya quruluşu ilə diqqət çəkir. Əsər diqqətlə baxdıqda, sanki daşların arasından axan suların ətraf ələmə yayılan şırıltı səsinə duymaq olur. “Göygöl” adlı əsərdə isə puantilistlərin yaradıcılıq üslubunu görə bilirik.

Rəssamın yaradıcılığında adət-ənənələrimizdə mühüm yer tutur. Belə kompozisiyalarından biri “Azərbaycan toyuna hazırlıq” tablosudur. Əsərdə rəssam bir qrup qadınların toya hazırlıq səhnəsini təsvir etmişdir. Qadınların və azyaşlı uşaqların mərkəzdə dayanan gənc qızın bəzənməsinə tamaşa etməsi əsərin maraqlı məqamlarından biridir. Həyətdə isə təmizlik işləri aparılır, eyvanda xalçanın yuyulması, qadınların söhbətləri sanki, toyun abu-havasını tamaşaçının gözü qarşısında canlandırır. Kompozisiyada dinamika, emosiya, işıq-kölgə və məkan həllinin verilməsi rəssamın yüksək yaradıcılıq məharətindən xəbər verir. “Lənkəranda toy təntənəsi” adlı rəngkarlıq nümunəsində isə rayonlarımızda olan toy adət-ənənələrimiz təsvir olunmuşdur. Qadınların geyimləri, əllərindəki xonçalar və onların sevincləri tamaşaçı gözünün qarşısında sanki gerçək bir səhnə canlandırır.

Vəcihə Səmədova həm də insan hisslərini öz əsərlərində ifadə edir. Belə kompozisiyalarından biri faciəvililiyi ilə seçilən “Xəbər gözləyənlər” (1963) adlı əsəridir. Burada soyuq rənglərdən istifadə edilmişdir, küləkli bir gündə çılgın dəniz ətrafındakı bir qrup insanlar axtarışlar edirlər. Əsas diqqət isə dənizdə batmış insanların yaxın adamlarının mərkəzdə obrazlarına yönəlmişdir. Onların üzündəki qəm-qüssə, sanki xoş xəbərin gələcəyinə inanan bir səhnə tamaşaçının gözü qarşısında canlandırılmışdır.

Rəssamın yaradıcılığında mühüm yer tutan insan hisslərinin ifadəsini imtahan həyəcanını yaşayan tələbənin obrazını yaratdığı “İmtahandan qabaq” adlı kompozisiyasıdır. Bu əsərdə kitablarını qarşısına qoyaraq, ornamentli xalça üzərində əyləşən gənc qızın həyəcanı təsvir edilmişdir.

Vəcihə Səmədova yaradıcılığı rənglərin sərbəstliyi, kompozisiyanın bütövlüyü və tamlığı ilə seçilir.

Ədəbiyyat:

1. T.Əfəndiyev “Vəcihə Səmədova monoqrafiya”, Şərq-Qərb 2013, s. 104.
2. Z.Əliyev “Azərbaycan rəngkarlığının kraliçası”, Ədəbiyyat qəzeti 2015, 7 mart, s 31.
3. Z.Əliyev “Azərbaycan bəstəkarları” rənglərin işığında, Mədəniyyət qəzeti 2017, 13 yanvar, s 13.
4. Paşa Hacıyev. “Zamanın boyaları”, Gənclik. Bakı, 1979, s. 144.

Loyal colors in creation of Vaciha Samedova

Summary

This article analyzes interesting works by Vadzhiy Samedova. One of the most prominent female painters of the 20th century was a soliloquy of the lyrics.

Лояльные цвета в создании Ваджихи Самедовой

Резюме

В данной статье анализируются интересные работы Ваджи Самедовой. Ваджиха Самедова - одна из самых выдающихся женщин-живописцев 20-го века. Ее творчество отличали многогранность, динамичность, эмоциональность, глубокая естественность. Художнику удается четко передать детали изображаемого пространства.

Rəyçi: b.m.A.Xəlilov